

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

הג הסוכות תשפ"ז

העלון השבועי

מאמר השבוע

סוכת שלום

לסובבים אותו. היא התחושה שיש מישור שלוקח לו חתיכה מהעוגה - מהשלם שלו, מהשלמות המיוחדת רק לו. וכמו הפתגם המפורסם בדברי חז"ל 'כל אומן שונא בני אומנתו' לפי שכל אומן מאיים על פרנסתו בן אומנתו בדרך ישירה או עקיפה. אז כאשר אדם מרגיש נחסר או חשש שעומד להיות חסר, הרי הוא נפרד מהאיזון הסובב אותו ולכן מתמלא איבה וחמה על כל החשודים בכך.

לעומת זאת, כאשר אדם חי במצב שאי אפשר לקחת לו מאומה והשלמות שלו אינה ניתנת ללקיחה, אזי הוא המאושר ביותר - הוא זוכה לשלום אמיתי עם רגשותיו.

מצב זה קורה, רק כאשר אדם חש שלמות מוכח עצמו, לא מוכח זולתו, שלמותו עצמית ללא כל תלות בדבר מה.

והיכן משיגים שלמות כזו, שאינה ניתנת ללקיחה? התשובה. שלמות כזו אנו מכירים רק אצל יהודי בעל אמונה בהשגחת ה' שאין אדם נוגע במוכן לחברו כמלא נימה, יהודי שמעריך את המצוות שמקיים כזהב ופז רב, יהודי שמאמין להבטחת הקב"ה שמטיב לעושי רצונו תמיד אלא כאן העולם הזה הינו 'עולם העבודה' ועיקר שכרם של צדיקים, מוכן להם לעולם שכולו ארוך, לעתיד לבוא הנצחי.

ככל שהיהודי אוהב במחשבות אלו, הוא חש שלמות מכל ומצווה שמקיים, מכל בריכה שמברך, מכל שבת ששומר ומכל אשר בחלקו, מהטוב וגם ממה שלא נראה טוב. ובעיקר כאשר יודע שאין איש יכול לגעת במוכן לו ושכרו שמו לו בכספת הגדולה ביותר - בכספת של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

והנה, יש פעמים שאנו מצליחים להגיע אל תחושות אלו ומרגישים נפלא, אלא שגם פעמים רבות מחמת מרוצת החיים תחושות אלו קרובות להעלם, יכולים לדחות, אז אנו מוצאים את עצמנו מחפשים שלמות זרה, שלמות של כל שאר העמים, שלמות התלויה בקניינים ורכוש גשמי, שאלו יכולים להעלם מכל אדם בנקל, אז שמחת השלמות שלנו נעשית מעורערת אנו חוששים תדיר פן מישורו ישלח את ידו ולקח גם מעין החיים שלנו, אז אדם נעשה כעסן, לחוץ ובעודו מורח להשיג את קנייניו הגשמיים דרכו רצופה מכשולות רבים.

על כן, המבקש חיים של שלמות, עליו יהיה לזכור ולשנן שחיוו בעולם הזה הינם חולפים ועראיים, 'אדם להבל דמה ימיו כצל עובר' ימי שנתינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, וידע מותן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא. כאשר אנו מאמינים בדברים אלו, שכרנו אינו רק בעולם הבא אלא מיד הינו מתקבל בעולם הזה לכל הפחות כדוגמת שלווה וישוב הדעת מתוקים.

מעתה נוכל להבין, מה הקשר בין ה'שלום' לבין ה'סוכה'. התורה מלמדת אותנו כך. עם ישראל זכה לענני כבוד בזכותו של אהרן. ומדוע? התשובה כזו. אהרן היה איש 'רודף שלום'. הוא לא היה נבהל ממחלוקות, הוא לא היה ממחר להצדיק צד אחד ולהאשים את הצד השני. אהרן היה מסוגל להבין שרוב המריבות והחריפות הגורמות לשנאה תהומית בין איש לרעהו, הם תולדת המחשבה שאדם חי בעולם הזה לעצמו, לכך הם נותנים ערך גבוה מדי, להבלים. אנשים נדבקים בעוז ותעצומות במצה ומריבה, כי הם לא יודעים, או

שיתף אותי ידיד בחוויה שהייתה לו בעת שהותו בטיול בחו"ל. יום אחד עודו מסתובב בחוצות העיר ניגש אליו אדם ושאל לשלומו בשפה העברית וכאשר השיב לו שהוא 'ישראלי אורו פניו: "איי, כמה נעים לראות מישור, שהגיע מאותו מקום שאני נולדתי בו... אם אתה צריך משהו אני פה לעזרתך במלון ברחוב הסמוך..."

הידיד התפעל כל כך מעצם המציאות שיש אדם ששמוח מאוד לראותו ולו רק מחמת זה שמוצאו מאותה ארץ שהוא נולד בה.

יחד עם ההתפעלות הייתה בלבו תמיהה נכונה: "הנה, אני ואתה מתגוררים בארץ ישראל למעלה משלושים שנה. בארצנו אנו צפופים ומוצפים באנשים ישראלים דומים לנו לרוב.

תודה לי, שאף פעם לא עצרת באמצע הרחוב אלמון ישראלי וסיפרת לו במאור 'איי, כמה אני שמח לראותך', וודאי לא הצעת עזרה כל שהיא בשמחה כה גדולה, בגלל שהוא תושב הארץ שלך.

אם כן, מדוע ששנים נפגשים בארץ נכר מתעורר רצון להיטיב עם הזולת, רק בגלל התגלית ששניהם מתגוררים באותה הארץ, כיצד ניתן להסביר תופעה מוזרה זו?"

אכן, התשובה יכולה להיות פשוטה. - נעים לראות מישור מהארץ שלך במקום כה רחוק. הנה, יש עוד מישור שחשב כמון, להגיע אל מקום זה.

יחד עם זאת, כאשר נתבונן בענייני 'הג סוכות' נוכל למצוא ביאור נפלא לצמד המילים 'סוכת שלום', ובדרך אגב נוכל לנמק תופעה זו בצורה חכמה יותר.

הנה, ר' אליהו דסלר זצ"ל בספר 'מכתב מאליהו' מביא את תורף הדברים.

כידוע, הסוכה נקראת 'סוכת שלום'. - כך אנו מזכירים בתפילה בכל שבת קודש: 'ופרוש עלינו סוכת שלומך'.

וכן בברכת המזון יש את הצירוף המקשר בין הסוכה והשלום - 'הרחמן הוא יפרוש עלינו סוכת שלומו'.

עוד, הסוכה היא זכר לענני הכבוד שסוכנו על אבותינו בלכתם במדבר משך ארבעים שנה, וזכות ענני הכבוד במדבר היו בשל צדקתו של אהרן הכהן.

[במדבר: "שיצאו ישראל ממצרים נתמנו להן שלשה פרנסין טובין, אלו הן: משה, אהרן ומרים. בזכותן נתנו להן שלש מתנות: 'עמוד הענן' ו'מן' ו'באר'. באר - בזכות מרים. עמוד ענן - בזכות אהרן. מן - בזכות משה. מתה מרים - בטלה הבאר וחזרה בזכות משה ואהרן. מתה אהרן - בטל עמוד הענן וחזרו שניהם בזכות משה. מת משה - בטלו שלשתן ולא חזרו שנה' ואכחד את שלשת ה'רעים' פִּרְח אָחֵד (זכריה י"א ח). (תוספתא סוטה פ י"א ח)]

מפורסם, כי צדקת אהרן הכהן הייתה ניכרת לכל, היותו 'אוהב שלום ורודף שלום' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. אם כן, ענני הכבוד היו לעם ישראל בשל ריבוי השלום שהיה בעם בזכות אהרן.

והשאלה העולה. מדוע הסוכה נקראת 'סוכת שלום'? וכן, מדוע מתנת העננים אל עם ישראל הייתה דווקא בזכותו של אהרן שהיה איש שלום?

והתשובה מיוחדת. בכוחה להגביה את כל שומעיה אל ענני הכבוד. והיא כך: הנה, מה שגורם לכל צאת מתוך איזון השלום בינו לבין עצמו, או בינו

שאלה

בימי חול המועד רבים יוצאים חוץ לביתם לטייל, והולכים למקומות הקדושים כדוגמת הכותל המערבי ושאר קברי צדיקים, והובאה לפנינו השאלה האם מותר ללמוד ולהתפלל בקברי הצדיקים, הן אותם שקבורים לבדם, הן אותם שקבורים בתוך בתי הקברות, ומה הדין בקבר שמוקף במחיצת גדר מכל צדדיו, כדוגמת קברו של רבי אלימלך מליז'נסק זצ"ל.

תשובה

בגמרא מסכות ברכות (יח.) המשמר את המת אע"פ שאינו מתו פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה. משמרו אע"פ שאינו מתו, מתו אע"פ שאינו משמרו. ומקשינו, מתו ומשמרו אין, אבל מהלך בבית הקברות לא, והתניא לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא ואם עושה כן עובר משום (משלי יז, ה) "לועג לרש חרף עושהו", התם תוך ארבע אמות הוא דאסור חוץ לארבע אמות חייב, דאמר מר מת תופס ד' אמות לק"ש, הכא חוץ לד' אמות נמי פטור.

ולכאורה מבואר בסוגיא דאין איסור לועג לרש בבית הקברות אלא כשהוא בתוך ד' אמות של מת, ולא בכל שטח בית הקברות. וכ"כ הבית יוסף אורח חיים סימן כג, דהא דתניא: לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וכו', דוקא תוך ארבע אמות הוא דאסור, אבל חוץ לארבע אמות שרי. ומשמע בגמרא, דבית הקברות לאו דוקא, דאפילו חוץ לבית הקברות, תוך ארבע אמות של מת אסור. וכן כתב רבינו הטור בסימן מ"ה.

ומה שכתב הבית יוסף שכ"כ הטור בסימן מה' כוונתו שגם מחוץ לבית הקברות איכא איסורא תוך ד' אמות. אובל במה שמשמע מדברי הבית יוסף שבתוך בית הקברות אין איסור אלא תוך ד' אמות, לכאורה מלשון הטור לא משמע כן שכתב בסימן מה' וז"ל: אסור ליכנס בהן לבית הקברות או לתוך ד' אמות של מת כשהן בראשו. ע"כ. ומשמע דבכל שטח בית הקברות איכא איסורא.

וכן הוא לשון הרמב"ם (תפילין ד, כג) שכתב וז"ל, לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו, ואפילו בתוך ארבע אמות של מת, או בתוך ארבע אמות של קבר, צריך לחלוץ תפילין עד שירחיק ארבע אמות. ע"כ.

המשן בעמ' 3

סימן תרכה - הלכות סוכה

א נאמר בתורה: בסוכות תשבו שבעת ימים וגו', כי בסוכות הושבתי את בני ישראל. והם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש. וכתב הטור סי' תרכה, הטעם שנצטוונו לעשות סוכה בחדש תשרי, ולא בחודש ניסן, שהוא זמן יציאתנו ממצרים, לפי שחודש ניסן הוא בתחלת הקיץ, ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל, ולא היתה ניכרת עשייתנו שהיא לפי מצות הבורא יתברך, ולכן ציונו השי"ת לעשות הסוכות בחדש השביעי, שהוא תחלת החורף, שהוא זמן הצינה והגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואילו אנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה, ובזה יראה לכל שאנו עושים כן בשביל מצות המלך שציוה עלינו לעשותה.

ב זריזים מקדימים למצות, ולכן המדקדקים במצוות מתחילים מיד בעשיית הסוכה במוצאי יום הכפורים, כדי לצאת ממצוה אל מצוה, ומחיל אל חיל. [ילקו"י מועדים עמ' קיח].

ג נכון שכל אחד יעסוק בעשיית הסוכה, כי מצוה בו יותר מבשלוחו, או לפחות שישכך הסוכה, ואם אי אפשר לו לעשות בעצמו, יעשה הכל על ידי שליח ויאמר לו שלוחי אתה לעשות סוכה. וישתדל בעשיית חלק ממנה, ובפרט בסכך. ומבט לין תלמוד תורה לצורך עשיית הסוכה והלולב. וכן נכון שכל אחד תהיה לו סוכה פרטית לשינה ואכילה. ילקוט יוסף מועדים עמוד קט. חזון עובדיה סוכות, עמוד צט

ד אם שבת מפסקת בין יום הכפורים לחג הסוכות, יש מי שכתב שחובה מעיקר ההלכה להקדים עשיית הסוכה לפני השבת, ולא רק מדין זריזין מקדימים למצות. אולם לדינא הואיל ואין כאן אלא מכשירי מצוה, וכמ"ש הרמב"ם בשו"ת פאר הדור סי' נא, שבסוכה המצוה היא הישיבה בה, ולא עשייתה, אין צורך להקדימה, רק מטעם זריזין מקדימין למצוות. ובשו"ת אבני נזר סי' תנט כתב לחדש, שאם שבת מפסקת בין יום הכפורים לחג הסוכות, חובה מעיקר ההלכה להקדים עשיית הסוכה לפני השבת. וכתב על זה המנחת אלעזר ח"ד (סי' נה), שכבר תלמידו הרה"ג מקינצק בעל חלקת יואב שם, הרבה להשיב על דבריו.

ה יש מקומות שמעטים המה העושים סוכה כדת, ואילו כל שאר המון העם אינם עושים סוכה כלל, אלא יש מהם שאחר תפלת ערבית של ליל החג נכנסים לסוכה אשר נעשית בחצר בית הכנסת ושם שומעים קידוש, וטועמים מאיזה עוגה, אפילו פחות מכזית, ובאמת שלא ידעו ולא יבינו שיש מצות עשה באכילת פת בלילה הראשון של החג, ובהתנהגותם מראים זלזול במצוה יקרה זו, ועוד שבכל ימות החג אוכלים ושותים חוץ לסוכה, ולא ישייתו אל לבם שזהו נגד התורה. ולכן יש לדרוש ברבים, להודיעם גודל מצות סוכה, ושכל אחד חייב לעשות סוכה לו ולבני ביתו, בראש גג, כי גובה הבתים אינו אלא ארבע או חמש קומות לכל היותר. או בחצרו ובמרפסת ביתו, והגרים בקומות העליונות הרי עולים בכל השנה, ולא מרגישים טירחא ועייפות, ומדוע לא יעלו לראש הגג בסוכות. חזו"ע שם עמו' קיט

ו בערב שבת או ערב יום טוב לא יבנה סוכה מן המנחה קטנה ומעלה. אבל אחר חצות מותר. ואם נתעכב מלבנות הסוכה, והגיע ערב סוכות אפילו שחל בערב שבת בדיעבד מותר שיבנה את הסוכה גם אחר מנחה קטנה, כדי שיוכל לקיים מצות סוכה, אך יזדרז שלא יכשל באיסור מלאכה בשבת.

(הנה בד"מ כתב בשם או"י, דמלאכת עראי מותרת. ע"כ. וכשהוא לדבר מצוה, אין איסור לעשותו בער"ש, כמבואר בב"י סי' רנא. לבוש. עו"ש. בא"ח. כה"ח. ולכן התירו לכתוב ספרים דרך לימודו. ומשמע מדברי הגר"ז וערוה"ש דהיינו גם במעתיק ד"ת, ולא רק בחידושים. ומ"ש בחזו"ע עמו' ק' הוא לאפוקי מהפמ"ג שכתב להסתפק גבי בניית סוכה אחר חצות. וע"ז העיר שכל האיסור רק מן המנחה קטנה. ואיה"נ אם יגרום לו להתבטל ממצות סוכה, בודאי שמותר לו לעשותה בדיעבד גם אחר מנחה קטנה.)

הקברות ואם יש שם מחיצה מותר אחר המחיצה סמוך אפילו תוך ד' אמות לקבר. ע"כ. וכ"כ בשולחן ערוך הגר"ז סימן מה. ע"ש.

ולפי זה העולים אל קברו של הצדיק חסידא קדישא בעל הנועם אלימלך אשר הוא בתוך שטח בית הקברות ובנו מכל צדדיו בית סגור לגמרי שחולק רשות לעצמו ומפריד אותו מבית

הקברות וכשנכנסים אל הבית, הקבר שבתוכו גם כן מוקף בגדר ברזל מכל צדדיה ככלוב, ונועד להגן על הציון, ובכה"ג אין חשש כלל ללמוד ולהתפלל שם אפילו סמוך לד"א של הגדר.

ועתה נבוא לדון בשאר קברי הצדיקים אשר אצלם מחיצה.

נאמר בדברי הימים (ב, פרק ל"ב פסוק ל"ג) וישכב יחזקיהו עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי בני דוד וכבוד עשו לו במוותו כל יהודה וישבי ירושלם וימלוך מנשה בנו תחתיו. ואיתא בגמ' בבא קמא (טז:) "וכבוד עשו לו במוותו", מלמד שהושיבו ישיבה על קברו.

וכתב ע"ז הנימוקי יוסף בשם הרמ"ה שאע"פ שאמרו בברכות יח. לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וס"ת בזרועו ויקרא ויתפלל משום לועג לרש, זהו דוקא כשעושה כן לעצמו כאדם הקורא בתורה, אבל אם עושה כן לכבוד המת, כגון בני ישיבה שעושים כן לכבוד רבם, אין בזה משום לועג לרש. והתוספות והרא"ש כתבו, שמה שהושיבו ישיבה על קברו היינו חוץ לארבע אמות. ע"כ.

והבית יוסף יורה דעה (סימן שדמ) הביא פלוגתא זו, וכתב על זה, ורבינו הגדול מהרי"א בביאורו לטא"ח הביא דברי נ"י וכתב על דברי הרמ"ה שע"ז סמכו לומר פסוקים בב"ה ודרשה למתים עכ"ל וכך הוא גם היום מנהג פשוט וכדברי הרמ"ה ז"ל. ע"ש. ובשו"ת יחזקיהו דעת חלק ו סימן ה הביא עוד שכ"כ בשו"ת מהרי" הלוי אבן מיגאש (סימן מז)

אבל הרמב"ם בתורת האדם (ענין התחלת אבלות דף נ סע"ב) כתב שיש להרחיק ד' אמות כדי לומר קדיש. ע"ש. הרי דאף שהקדיש לכבוד המת הצריך להרחיק ד' אמות. וכ"כ הטור יורה דעה שימן שעו.

ובשולחן ערוך סימן שדמ סעיף יז כתב, מותר לומר פסוקים ודרשה לכבוד המת בתוך ארבע אמותיו או בבית הקברות. והוא כמש"כ בבית יוסף בשם מהרי"א אבוהב. וכ"פ עוד בשו"ע שם סימן שסז ס"ג דלכבוד המת שפי"ד. וכ"כ מרן החיד"א בשיורי ברכה (סימן שדמ סק"ז) שהן עוד היום המנהג ברוב תפוצות ישראל לדרוש וללמוד בדברי תורה בפני המת ועל הקבר לכבודו ולמנוחתו, וסמכו בזה על הרמ"ה ומהרי"א וכפסק מרן השו"ע. ע"ש.

והב"ח בסימן מה הקשה על דברי הטור שנקט כלשון הזה דמשמעות דבריו דאיכא איסורא בכל שטח בית הקברות ואין זה במשמעות הסוגיא, ולפיכך פירש הוא בדעת הטור דמה שכתב לתוך ד' אמות של מת אין כוונתו דבתוך בית הקברות איכא איסורא ביותר מד' אמות, אלא לרבותא דאף כשהוא אצל מת שמוציאין אותו לקבורה ועדיין לא קברוהו דהוא אמינא שצריך להרחיק יותר מד' אמות, (עיין בית יוסף יורה דעה סימן שדמ בד"ה אין אומרים בפני המת) ולזה כתב דדי בריחוק ד' אמות גרידא, ולעולם גם בתוך בית הקברות אין איסור אלא בתוך ד' אמות.

ומעתה גם לשון השולחן ערוך אורח חיים (סימן מה סעיף א, וכן הוא ביורה דעה סימן שסז סעיף ב-ג) שכתב כהטור וכהרמב"ם יתפרש על דרך זה. והבן.

ובעולת תמיד (שם סק"א) פסק כהב"ח. ובט"ז (שם סק"א) פירש דברי הטור בעניין אחר וכתב, ונ"ל דהטור ס"ל דודאי עיקר האיסור הוא תוך ד"א לקבר אלא משום גדר לא יכנס לבח"ק ותפילין בראשו דשמא יתקרב לתוך ד"א של קבר ולא אדעתיה וכמ"ש בנזיר סחור סחור לכרמא לא תקרב ומ"מ אי מקלע והלך לביה"ק והוא חוץ לד"א ודאי חייב לקרות ק"ש דדוקא להחמיר אמרו שלא יכנס כלל. ע"ש. ובמאמר מרדכי כתב דסתם בית הקברות מלא בקברים ומסתמא העומד שם הוא בקירוב ד"א לקברים ולכן סתם מרן לאסור בבית הקברות.

אולם המגן אברהם שם כתב, ואפי' תוך של ביה"ק אסור ולזה נתכוון הב"י בסי' כ"ג וכ"ה כוונת הגמרא. ע"ש. וביאר כוונתו במחצית השקל דמה שכתב הבית יוסף דבבית הקברות חוץ לד' אמות שרי, היינו חוץ "לגדר" בית הקברות ולא בבית הקברות ממש. וכ"כ בלבושי שרד שם דכיון שהוקצה השטח לבית הקברות איסורא איכא בכלול אף חוץ לד' אמות.

ובספר נהר שלום (מהר"ש וינטורא) כתב לחלק אם עומד בין קבר לקבר דאסור גם חוץ לד"א, אבל כשעומד בסוף הקברים ממש אין איסור אלא בתוך ד"א. וכ"כ המשנה ברורה (סימן מה סק"א) ומקורו מהנהר שלום וכמו שכתב כן בביאור הלכה בסוף ד"ה אסור ליכנס לביה"ק. וכ"פ הראש"ל הרב דוד יוסף שליט"א בהלכה ברורה (חלק א סימן כג הלכה ד', וע"ש בבירור הלכה ב') מעיקר הדין, וסיים שטוב להחמיר בכל שטח בית הקברות, אולם מוחץ לגדר התיר אפילו בתוך ד' לקברים כיון שהגדר חוצצת. ע"ש. ולעיל הבאתי דברי המחצית השקל דמשמעות דבריו דאף חוץ לגדר בית הקברות צריך להרחיק ד"א מהקברים. אכן מפורש בדברי השו"ע ביורה דעה (סימן שסז סעיף ו) להתיר אפילו בתוך ד"א שכתב שם, כיון שהרחיק ד' אמות קורא ומתפלל ואפילו רואה הקבר או בית

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

ובחזון עובדיה אבלות חלק ג עמוד ריא כתב, המבקרים בבית הקברות וקוראים תהלים או ששונים כמה משניות ליד הקברות יאמרו לפני כן: "לעילוי נשמות כל מתי ישראל הקבורים כאן, ובפרט לפלוני בן פלוני הקבור כאן". ובה יהיה מותר לקרות ולשנות מאחר שזה נעשה לכבודם ואין בזה משום לועג לרש. ע"ש.

והנה כתב הרמ"א אורח חיים סימן תקפא סעיף ד, ויש מקומות נוהגין לילך על הקברות (בערב ראש השנה) ולהרבות שם בתחינות. (מהרי"ל) והקשה ע"ז החיד"א במחזיק ברכה (או"ח סימן תקפז סק"ז) מדברי הריטב"א בחידושו לתענית (טז). שכתב שאין להתפלל על הקברות משום לועג לרש אלא מחוץ לבית הקברות. ונשאר בצ"ע. אולם בשו"ת יחיה דעת (חלק ו סימן ה בהערה) כתב דל"מ דדברי הריטב"א בתפלה של חיוב, והרמ"א מייירי בתחנות ובקשות שמתפלל לה' שיעתר לבקשתו בזכות המתים. ע"ש. נמצא שבתפילות של חיוב אין היתר כלל להתפלל תוך ד"א.

והנה בספר חסידים סימן תתשכט כתב שרבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות בכל ליל שבת אחר פטירתו, והיה פוטר בני ביתו מקידוש, כי הצדיקים נקראים חיים, ולא כשאר מתים שהם חפשים מן המצוות. ע"ש. ולפי זה כתב החיד"א בספרו שם הגדולים (מערכת ר' אליעזר בר נתן אות קצט) ליישב המנהג שמתפללים בזיכרון (השתטחות) אצל קברי הצדיקים, והרי אין להתפלל ולקרות קריאת שמע בתוך ד"א של מת, ולדעת הרמב"ם אף בדיעבד לא יצא, ולדברי ספר חסידים יש ליישב דצדיקים במיתתם קרויים חיים.

אולם ביחוד דעת שם חלק על זה ושאלו להקל להתפלל תפילת חיוב אצל קברי הצדיקים, ואין ללמוד מהא דרבינו הקדוש שפטר בני ביתו בקידוש מאחר והיה נראה אליהם כמו בחיים חיותו ממש, משא"כ בשאר צדיקים הנחים על משכבותם אין להתפלל תפילת חיוב אצלם.

ויש מקילים בכל זה על פי דברי הגאון הנצי"ב בספרו העמק שאלה (סימן יד אות ו) דכיום נהגו להעמיק הקבר יותר מעשרה טפחים ונחשב כרשות אחרת, ובימי חכמי התלמוד לא נהגו להעמיק הקבר כל כך. ע"ש. אולם ביחוד דעת שם חלק על זה על פי דברי הכף החיים (סימן כג אות א) שזהו בשביל הנפש שעל הקבר. ע"ש. וע"ע בחזון עובדיה אבלות חלק ג עמוד ריא שכתב לצדד כהעמק שאלה בצירוף מש"כ שם שכל שאומר שלומד לכבוד המת אין בזה לועג לרש. ע"ש.

והנה ישנם קברי צדיקים שאין בהם חשש כגון קבר רשב"י ורבי אליעזר בנו, היות והם קבורים במערה מתחת למבנה

הנמצא ממעל והמצבה שיש באותו המבנה אינה כלל מצבת קבורת רשב"י ורק מכוונת מעל מיקום הקבר, וכן הוא בקבר דוד המלך, וגם בקבר רבי מאיר המצבה רק מכוונת כנגד מקום קברו ואין מקום הקבר כלל באותו הבית אלא מעט תחתיו בצידו מחוצה לו, ובהם מותר לכתחילה ללמוד ולהתפלל אפילו תפילות החיוב. אולם בקברי צדיקים שהקבר עצמו סמוך אלינו וכדוגמת ציון שמואל הנביא וציון שמעון הצדיק, אין להתפלל שם תפילת חיוב, אולם ללמוד שם שפי"ד וכנ"ל ויאמר שהלימוד לעילוי נשמות הצדיק אשר קבור שם.

ואם יש מחיצה בינו ובין הקבר גם כן אין חשש כלל ללמוד ולהתפלל שם. וכך יש לנהוג לענין תפילת חיוב בקבר רחל כהיום שהציון עצמו נמצא בבנין הישן והעתיק, ופתחו בו כמה פתחים לאולם רחב רחב הסמוך לו וישנה מחיצה גמורה בינם ובין הציון ולכן יש להקפיד לערוך התפילות חוץ לחדר שהציון שם.

וראיתי להרב מנחת אלעזר (ח"ג סי' נג) שכתב שבקבר רחל שהיא אשה יתכן ומותר ללמוד, שהרי לא התחייבה בלימוד תורה, ובכלל במערת המכפלה וקבר רחל וקברי השבטים שהיו לפני מתן תורה אין איסור בדבר כיון שלא התחייבו בלימוד תורה. ע"ש. והביאו הרב ציץ אליעזר. (ח"י סי' י אות ו) אולם בגשר החיים (ח"א פרק כט אות יא) כתב, שבקבר רשב"י ורבי מאיר בעל הנס, ידוע שהם קבורים למטה, ומקום התפילה היא מקום בפני עצמה, אך בקבר רחל ראוי להתפלל בחוץ ואין לסמוך על ההיתר שהיא אשה וקודם מתן תורה, וכפי שנהג רבה של ירושלים הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל כשפקד את קבר רחל, ארגן מניין בחוץ. ע"ש.

הלכה למסקנה

אין ללמוד בבית הקברות, ואם הוא בקצה בית הקברות ובמרחק ד"א מהקברים יש להקל, וטוב להחמיר לעמוד אחר גדר בית הקברות ובכה"ג מותר ללמוד ולהתפלל אפילו בתוך ד"א לקבר. ובמקום שהקבר מוקף במחיצה, או שהקבר אינו נמצא כלל באותו החדר אלא במערה אשר תחתיו יש להתיר בזה. וכן מותר ללמוד לכבוד המת, וכל שיאמר שהלימוד הוא לעילוי נשמות מתי ישראל ובפרט לפלוני בן פלוני הדבר מותר, ודוקא לענין לימוד אבל לענין תפילת חיוב הדבר אסור בהחלט.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

לא זוכרים מהי חובת האדם בעולמו. בשל כך, אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות - ומקרבן לתורה' אחר שהיה מטיל שלום בין איש לרעהו הוא היה נותן להם מרשם שיעזור להם לשמור על השלום לטווח ארוך יותר, זאת על ידי שהיה 'מקרבן לתורה' הוא היה מנסה להעניק לבני אדם את המבט של התורה על חי העולם הזה. אהרן הכהן שהזולת היה מעניין אותו תדיר, היה 'נאה מקיים' - היה שלם בעצמו מחמת מעשיו הטובים. דוגמא קטנה - כאשר משה רבנו נתמנה לנאול את עם ישראל הקב"ה העיד עליו שלא הייתה בו קנאה לאחיו אלא נאמר: "וְגַם הָיָה הוּא יֵצֵא לְקִרְבָּתְךָ וְיִשְׁמַח בְּלִבּוֹ" אהרן חי בתחושה שאין איש מאיים על השלמות והייחודיות שלו, בשל כך הייתה לו הסבלנות והשלום עם עצמו ואף לכל שאר הציבור. אהרן הגיע למעלה זו, בעודו דבק במחשבה שהכול עראיים כאן, אף אחד לא נשאר פה קבוע, הוא היה מזכיר לעצמו תדיר 'אדם להבל דמה ימיו כצל עובר' - הוא חי בתחושה שכל חיינו הם 'צל סוכה'. לכן בזכותו של אהרן הקב"ה נתן לעם ישראל 'צל' שיגן עליהם - ענני כבוד. גם אנו זכר לכך יוצאים בחג הסוכות מדירת הקבע שברשותנו ויושבים בצל הסוכה - דירת עראי.

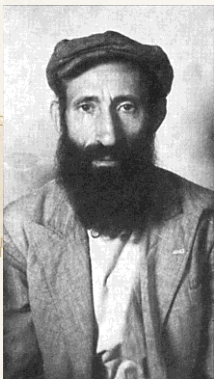
שבעת ימים אלו מסמלים לנו על חיינו העראיים בעולם. סוכה זו נקראת 'סוכת שלום' משום שבשעה שהאדם יזכה להתבונן במצב העראי שלו בעולם הזה, ידע להתרחק מכל גורם למריבה, המחלוקת לא תתחיל איתו ואלו שיתחילו - יפתרו בצורה מהירה וטובה ביותר, כך רוב הוויכוחים והמריבות המצויים בעולם יהיו 'קטנים עליו'.

על פי דברים נפלאים אלו, ניתן להבין, מדוע 'שבעת אושפיזין' באים אלינו בחג הסוכות דווקא ולא בחג הפסח? וההבנה כזו, הנה, בחג הפסח אנו מרגישים 'בני חורין' - מרגישים בני מלכים, מרגישים בעל הבית של העולם. אז אנו מרוכזים בממלכה שלנו בעולם הזה, ומכיוון שכל רועי ישראל נמצאים בשמים בעולם הבא אין לנו אפשרות ליצור אתם קשר קרוב. אולם, בחג הסוכות' אנו מתחברים במחשבה - בריכוז גבוה, למצב העראי של האדם בעולם, אנו משייכים את עצמנו אל עולם הנצח כאשר דעתנו מרוכזת בטוב האין סופי, או אז אנו חודרים אל העולם שלהם, כאשר אנו נמצאים במקומם אזי שבעת הרועים שלנו באים לבקר אותנו בנעימות.

לפי דברים אלו נוכל להסביר את הרגש בין שני ישראלים הנופגשים בארץ נכר. אני חושב כאשר אדם נמצא בחו"ל, הוא מרגיש עראי, הוא מרגיש גר, הוא מרגיש רק את עורו ובשרו. כך כאשר הוא עומד ברגשות אלו, יש לו את הפנאי לחשוב על הזולת להאיר לו פנים, והוא שמח לקראתו. שמחה זו היא משום, שהוא מרגיש כי גם האלמוני הישראלי שניצב מולו הרי הוא באותו מצב כמוהו - לשניהם אין דירת קבע באותו מקום, לכן אינו 'מאיים' לו על שום דבר מה. שונה הדבר כאשר אדם נמצא בארצו, הרי הוא טרוד כל עת ברדיפה אחר קניינים וכל אדם הניצב מולו נדמה בעיניו כמאיים עליו שייקח מעט מחלקיו שלו. פעמים אדם מרגיש, שהשכונה שהוא גר בה - שלו. הכביש שהוא נוסע בו - של אבא שלו. לכן מי שבונה חדר נוסף בדירה שלו הוא ממוטט לו מהנוף של השכונה שלו. מי שצופר לו בכביש - הוא מפריע לו לנסוע בכביש של אבא שלו. כל אלו והדומה להם מתרחשים, כאשר אדם מרגיש שהוא בבית קבע. כך החיוך ומאור הפנים רחוק מאנשים אלו, ולהפך, אלו צועדים ברחוב כאדם שנשכו לו את היבלת ברגל ופניהם חמורת סבר מתכוננים בכל עת להגנה מהתקפה. ה' יזכנו להרגיש את המסר החשוב שהסוכה מעבירה לנו - גם כאשר נהיה בדירת הקבע. כאשר נזכור מסר זה הדרך לשלום והשלווה תהייה קלות להשגה, בכל מקום בו נדרוך כף רגלינו."

נזכה לחיים של שלום ושלווה - אמנו!

המאמר נכתב ע"י הרב אברהם רחמים

שרי הצאה שן הצרח

הרב יוסף חיים בן שבת

הרב סלמן מוצפי

כבר בהיותו בן 6 שנים בלבד! זכה רבנו להיות בקי בכל חמישה חומשי תורה, וביאים, כתובים ובטעמי המקרא. העיד נכדו של החכם יוסף חיים, רבי דוד חיים זצ"ל, שלמד יחד עם חברו הרב ניסים כדורי חזן זצ"ל את כל הש"ס לפני גיל עשרים, ועוד קיבל רבנו תעודת הסמכה לשחיטה ומוהלות בידי שבעת גדולי הרבנים והדיינים של העיר.

הרב סלמן מוצפי זצ"ל. נולד בכ"ז בשבט ה'תר"ס בבגדאד שבעיראק, להוריו חכם ציון מאיר ופרחא. בן למשפחה שקודם לכן היה שמה מוספיה. למד בישיבת מדרש בית זלכה, אצל רבו המובהק, הרב יהודה פתיה. עמד בקשר עם הרב יעקב חיים, בנו של הבן איש חי. ב-1918 הוסמך כשוטח וכמוהל. שימש כעוזרו ושליחו של ציר הסנאט היהודי-עיראקי מנחם דניאל וניהל את עסקיו מעבר לים.

יותר מכל, ישנה דמות אחת אשר השפיעה עליו בימי ילדותו וכן רבי סלמן שאף בכל ליבו להידמות אל דמות הרב בדרכיו ובהליכותיו, וזה היה רבנו חכם יוסף חיים זיע"א, העונה לשם 'הבן איש חי'. רבי סלמן האזין לדרשותיו במשך שלוש שעות רצופות, ובבית הכנסת הגדול מדי כל שבת קודש נכחו מעל בהיכל למעלה מאלפיים איש וטף. ומתוך כל האלפיים האלו זכה רבנו סלמן מוצפי לנשק את ידיו הקדושות של חכם יוסף חיים זיע"א ואף זכה לברכתו: "שיזכה להיות תלמיד חכם בתורה", שכן ברכתו התקיימה. (כשרבי סלמן היה בגיל תשע שנים, נפטר חכם יוסף חיים זיע"א בשנת ה'תרס"ט 1910 למניינם).

ומאז פטירת חכם יוסף חיים זיע"א קיבל על עצמו רבנו להוסיף על הקודש על אף גילו הצעיר, הוא חייב את עצמו ללמוד בספרי מוסר: 'ראשית חכמה', 'פלא יועץ', 'שבט מוסר', 'חובת הלבבות' ויחד עם זאת כתב קונטרס תפילות, הקרוי 'ספר התפילות מגוונות'. את החיבורים לספר הזה רבי סלמן אסף וליקט במשך יום וליל, מהתפילה בהשכמת הבוקר ועד לשינה. ואף כתב תפילה אישית לבורא עולם: "ותפתח לי שערי ופתחי החכמה... תזכני לעסוק בתורה לשמה".

הרב סלמן שקד יומם ולילה, היה נוהג לישון בלילה שעתיים בלבד! וכל דקה הקדיש ללמוד התורה בכל חלקי פפרד"ס, הקים במסירות נפש את ישיבת "בני-ציון" בארץ. ולאחר קריאת שמע שעל המיטה (שקרא אותה במשך שעה בכוננות רבות) וכן בכל חצות הלילה היה בוכה על גלות השכינה, רק כדי לקרב את הגאולה.

ידוע הדבר שתמיד היה נזהר הרב שלא יצלמוהו. בני ביתו סברו שהתנהגותו נעוצה בסברה שרוחות שורות על דיוקן האדם שנברא בצלם אלוקים ומפרעותיו לו בעבודת ה'... אולם טעם אחר לגמרי היה לרב, וכה אמר: הסיבה העיקרית שאני מתנגד בחריפות להצטלם, אינה מהטעם שאתם חושבים, אלא הסיבה היא חמורה מזה בהרבה!

כי כאשר האדם מתיר לעצמו להצטלם, הוא גם מתחיל לעשות לעצמו אלבומים ואוסף תמונות, עד שבמשך הזמן מצטברות אצלו מאות תמונות. יום אחד הוא יושב ומסתכל בתמונות, ומאבד זמן יקר. כרבע שעה או מחצית השעה בהתבוננות על תמונות, ומבטל תורה! וזו עבירה חמורה! נמצא שבועמו לו להצטלם, הוא מכין את עצמו לעונן של ביטול תורה. מכיון שתכלית עמידתו מול המצלמה היא למסרת הסתכלות לאחר כך.

פעם אחת שאלו את הרב סלמן מדוע הוא הולך בנעליים ללא שרוכים? תשובתו המפתיעה הייתה: "כדי לחסוך בזמן!"

משפחתו

היה נשוי לטובה. בתו הרבנית שולמית צדקה - אשת הגאון **הרב משה צדקה** - נפטרה ט' אדר תשפ"ג. בניו הם **הרב בן-ציון מוצפי** - ראש ישיבת בני ציון, **והרב יהודה מוצפי** שהיה ראש ישיבת מנחת יהודה ונהו של הרב מדכי אליהו. חתנו, בעל בתו ציפורה (נפטרה ה'תש"ף), **הוא הרב דוד בצרי**, ראש ישיבת השלום. בתו שרה פנירי עסקה רבות בפעילות חסד. וכדו המקובל **הרב יצחק בצרי**. בתו הרבנית לאה כהן נשואה **לרב רפאל כהן אחיו של הרב שלום כהן ובנו של רבי אפרים כהן, זקן המקובלים בירושלים.**

פטירתו

רגע לפני מסירת נפשו לבוראו, ביקש כוס תה ראשונה במשך היום, בירך ברכת "שהכל נהיה בדברו". סביבו נוכחו אשתו, בניו, בנותיו וחתינו. שכב על צד ימין כשראשו מופנה לכיוון מזרח. מספר בנו רבי בן-ציון מוצפי שליט"א, כי "קראנו קריאת שמע ואז יצאה נשמתו הטהורה בקדושה וטהרה". **מקום** קבורתו בהר המנוחות ירושלים - חמש שנים לפני פטירתו הותיר צוואה לבני משפחתו, בה מבקש את הנעשה לאחר פטירתו (ראה בהרחבה בספרי 'עולמו של צדיק' שערך בנו הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א).

ספריו וחיבוריו הקדושים:

ספר שפתי צדיקים, ספר תפילות, האלף לך שלמה (הגהות וביאורים על 'עץ חיים'), אורח צדיקים ועוד. אותם סידר, ערך והוציא לאור הגאון הרב בן ציון מוצפי שליט"א בישיבת "בני ציון" בירושלים.

תמצית מההלכה היומית הרב אברהם כהנא

כחמישים מטר = 54 שניות פס"ת תרלט, ו]. יש אומרים שהוא מותר (פרמ"ג משנ"ב תרלט, יא) ויש אומרים שבכל מקרה אסור (ביכורי יעקב תרלט, יב). המתנמנים בשיעור אין צריך להקיצם כי גם בכל ימות השנה אין רגילות למתנמנים לקום וללכת לישון בבית (חזו"ע סוכות, עמ' רא כתב ש"טוב להעירו', דלא כבא"ח ש"ר האזינו ח שכתב ש"חייב'), וכן אלו הנוסעים בדרכים ותוך כדי נסיעה נופלת עליהם השינה אין בכך איסור [הם מצטערים שפטורים וגם אין סוכה בדרך] וכבר נהגו אנשי מעשה להקפיד שלא לישן כלל חוץ לסוכה בכל ענין ובכל מצב אף שפטורים (פסקי תשובות תרלט, ו).

ברכה שהחיינו על פרי הגדל כל השנה אך חדש בעבורו: פירות שאינם מתחדשים בעונה מסוימת, אלא גדלים במשך כל השנה, או שניתן לשומרם טריים כל השנה אין מברכים עליהם שהחיינו אפילו מי שלא אכל אותם זמן רב, משום שהברכה היא על התחדשות הפרי בעונתו ולא שמחה אישית (שו"ע או"ח רכה, ו).

ברכה בכוונה: אמרו חז"ל שכל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה, כאילו גזול להקב"ה וכנסת ישראל (ברכות לה, ב). ברכה שבכוונה היא הכרת הטוב (כוזרי ג, יז), והיא שמתירה את השימוש לכבוד שמים (ברכות לה, א). על פי תורת הסוד, ברכה שנאמרת בכוונה עוברת שערי שמים ויכולה לתקן נשמות המוגלגלות בתוך המאכל שהוא נהנה ממנו (רמ"ע מפאנו מאמר תיקוני תשובה ו).

ערלה בעץ ההדס: נאמר בתורה לעניין דין ערלה: "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל (ויקרא יט, כג). משמע שערלה נוהגת בעץ מאכל. עוד שנינו שהעלים של הגפן, הלולבים ומי הגפנים וסמדר מותרים בערלה, [משום שהם לא 'פרי'] (משנה ערלה א, ז). כלומר, גם באילן מאכל אין האיסור חל, אלא על הפרי ולא על העלים. מכאן פסקו האחרונים שאין ערלה נוהגת בהדס (ילקו"י מצוות התלויות בארץ ה, ל). יש מחמירים להימנע מלהריח ולברך על הדס של ערלה ומסתפקים בדין זה (שבט הלוי א, קסו), כגירסת הרשב"א: "בשמים של ערלה אסור להריח בהן דאסורין הן בהנאה כל שעשוין להריח בו כורד והדס (רשב"א ג, רלד), וכן כתב בשלחן ערוך לגבי בשמים של ערלה (שו"ע יו"ד קח, ז).

ערלה בענבי ההדס: יש שאמרו שכל דין הספק אם יש דין ערלה בהדס הכוונה לענבי ההדס ולא על העץ (מנחת שלמה א עא, ג). פירות ההדס אינם חשובים, ובגמרא מבואר שהדס אינו עושה פירות (מנחות כז, א), ולכן יש הרבה פוסקים שכתבו שאין בהם דין ערלה, ועוד שבזמננו אין להם חשיבות ואין רגילות לאכול אותם ויש לחלק בין המקומות ובין הזמנים (ילקו"י מצוות התלויות בארץ ה, ל).

הימים בין יום הכיפורים לסוכות: הימים שבין יום כיפור לסוכות הינם כגשר מעבר מעבודת היראה לעבודת האהבה. וכך היא עבודת הקב"ה: פעמים שדורש מאתנו שנעבוד אותו מתוך יראה [ראש השנה] פעמים מתוך בניה [ט' באב] ופעמים מתוך שמחה [ג' רגלים וכו' ובכללות כל השנה]. ידועים דברי הגאון מווילנא שאמר: יותר קשר לעובדו בשמחה מאשר מיראה, והעידו רבותינו על רבנו האר"י ז"ל שהגיע לדרגותיו הנשגבות בזכות השמחה שהייתה שורה בליבו בעבודת ה' (מעין מים, עמ' 357).

ביצד הדרך לשמחה: הרבה שואלים הכיצד אפשר לשמוח כאשר אין הלב מרגיש כך ואיך מרגישים כך באמת? א. בוודאי שישנה גם דרך לעורר את השמחה ע"י פעולות חיצוניות שאחרי הפעולה החיצונית נמשך הלב, לכן בחוה"מ סוכות ישנה שמחה מיוחדת בכל יום לשמוח בשמחת בית השואבה. ב. ההתבוננות בבריאת העולם ובמעשיו של הקב"ה, איזה חסד עשה עמנו הבורא שנתן לנו את יום הכיפורים שכל שנה מנקה לנו את כל העבירות ומיד תגיע האהבה אליו (מעין מים, עמ' 358).

מחיצה מבעלי חיים: בעלי חיים יכולים לשמש מחיצה לסוכה וכדומה, ובלבד שלא יזוזו, לפיכך צריך לקשור את הבהמה לדופן הסוכה (שו"ע או"ח תרל, יא) ואם יש חלל בין רגליה יותר מג' טפחים צריך לגודרה (משנ"ב תרל, נב) ושתהיה מתוחה מלמעלה בחבלים שגם אם תרבוץ ישמרו "הטפחים" (משנ"ב תרל, נג).

הבונה את הסוכה במקום שיהיה לו צער: המצטער פטור מן הסוכה (סוכה כו, א). לכן מי שאינו יכול לישון בסוכה מפני הרוח או הזבובים, יתושים וכדו' פטור מן הסוכה. ודווקא כשבאו היתושים במקרה, אבל אין לבנות את הסוכה במקום שיש ריח רע או יתושים ולומר שהוא פטור בגלל שהוא מצטער (שו"ע או"ח תרמ, ד) ובדיעבד אם בנה את הסוכה במקום שיש צער באכילה או בשינה כגון שבנה דווקא במקום שיש יתושים לא יצא ידי חובה באותה סוכה (רמ"א שם).

שינת ארעי חוץ לסוכה: הגמרא בסוכה (כו, א) כתבה שאין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה: א. גזרה שמא ירדם. אמנם בתפילין למדנו שאפשר לישון שינת עראי? אלא שההיתר לישון עם תפילין כשמוניח ראשו בין ברכיו. ב. אין קבע לשינה וממילא כל שינה אסורה. לפי התירוץ הראשון מותר לישון שינת עראי חוץ לסוכה באופן שמניח ראשו בין ברכיו וכדומה (שו"ת התשב"ץ א, ק). לדעת רוב הראשונים 'אין קבע לשינה' (יראים תכא) וממילא אסור לישון חוץ לסוכה בכל אופן שינת עראי שלפעמים המעט שהוא מתנמנם דיו בכך (משנ"ב תרלט, יא).

הנרדם חוץ לסוכה: דנו האחרונים לגבי אדם שישן פחות משיעור 'עראי' [הגמ' אמרה שהוא שיעור הלוח של

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים